

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio XXV. De charitate quantum ad eius obiectum, quę sculicet sint
ex charitate diligenda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

na, ut cognoscant verum Deum, & quem misisti Iesum Christum: nullus autem potest esse simul dignus vita aeterna, & morte aeterna. ergo impossibile est quod aliquis habeat charitatem cum peccato mortali. Tollitur ergo charitas per unum actum peccati mortalis.

RESPON. Dicendum, quod unum contrarium per aliud contrarium superueniens tollit. Quilibet autem actus peccati mortalis contrariatur charitati secundum propriam rationem, quae consistit in hoc, quod Deus diligat super omnia, & quod homo totaliter illi se subiciat, omnia sua referendo in ipsum. Est ergo de ratione charitatis ut sic diligat Deum, quod in omnibus velit se ei subicere, & praeceptorum eius regulam in omnibus sequi. Quaequid n. contrariatur praeceptis eius, manifeste contrariatur charitati: unde de se habet, quod charitatem excludere possit. Et si quidem charitas esset habitus acquisitus ex virtute subiecti dependens, non oporteret quod statim per unum actum contrarium tolleretur. Actus n. non directe contrariatur habitui, sed actui: continuo autem habitus in subiecto non requirit continuous actus. Unde ex superueniente contrario actu non statim habitus acquisitus excluditur. Sed charitas, cum sit habitus infusus, dependet ex actione Dei infundentis, qui sic se habet in infusione, & conseruatione charitatis, sicut Sol in illuminatione aeris, ut dictum est. Et ideo sicut lumens statim cessaret esse in aere per hoc, quod aliquod obstaculum poneretur illuminationi Solis: ita et charitas statim deficit esse in anima per hoc, quod aliquod obstaculum ponitur infusioe charitatis a Deo in animam. Manifestum est autem, quod per quodlibet mortale peccatum, quod diuinis praeceptis contrariatur, ponitur praedictae infusioe obstaculum: quia ex hoc ipso, quod homo eligendo praeter peccatum diuinae amicitiae, quod requirit ut Dei voluntate sequamur, consequens est, ut statim per unum actum peccati mortalis habitus charitatis perdat. Unde & Aug. dicit 8. super Gen. ad literam, quod homo Deo sibi praesente illuminatur, absente autem continuo tenebratur, a quo non locorum interuallis, sed uoluntatis auersione distendit.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod uerbum Origenis potest uno modo sic intelligi, quod homo, qui est in statu perfecto, non subito procedit in actum peccati mortalis, sed ad hoc disponitur per aliquam negligentiam praecedentem. Unde & peccata uenialia dominus esse dispositio ad mortale, sicut supra dictum est: sed tamen per unum actum peccati mortalis, si eum commiserit, decidit charitatem amissa. Sed quia ipse subdit: Si aliquis breuis lapsus acciderit, & cito respiciat, non penitus mere videtur. Potest aliter dici, quod ipse intelligit eum penitus euacuari, & decidere, qui sic decidit, ut ex malitia peccet: quod non statim in uiro perfecto a principio contingit.

AD SECUNDUM dicendum, quod charitas amittitur dupliciter. Uno modo directe per actualem contemptum: & hoc modo Petrus charitatem non amisit. Alio modo indirecte, quando committitur aliquod contrarium charitati, per aliquam passionem concupiscentiae, vel timoris. Et hoc modo Petrus contra charitatem faciens, charitatem amisit, sed eam cito recuperauit.

AD TERTIUM patet responsio ex dictis.

AD QUARTUM dicendum, quod non quilibet inordinatio affectionis, quae est circa ea, quae sunt ad finem, i. circa bona creata, constituit peccatum mortale: sed solum quando est talis inordinatio, quae repugnat diuinae uoluntati. Et haec est inordinatio directe contrariatur charitati, ut dictum est.

AD QUINTUM dicendum, quod charitas importat unum tantum ad Deum, non autem fides, neque spes. Omne autem peccatum consistit in auersione a Deo, ut supra dictum est.

pra dictum est. Et ideo omne peccatum mortale contrariatur charitati. Non autem peccatum mortale contrariatur fidei, vel spei: sed quaedam determinata peccata, per quae habitus fidei, uel spei tollitur: sicut & per omne peccatum mortale habitus charitatis tollitur. Unde patet, quod charitas non potest remanere informis, cum sit ultima forma uirtutum, ex hoc quod respicit Deum in ratione finis ultimi, ut dictum est.

q. 23. art. 8.

QVAESTIO XXV.

De obiecto charitatis, in duodecim articulis diuisa.

Super quaestione vigesima quinta articulum primum, secundum, & tertium.

DEINDE considerandum est de obiecto charitatis. Circa quod duo consideranda occurrunt. Primo quidem de his, quae sunt ex charitate diligenda. Secundo, de ordine diligendorum.

CIRCA primum quaeruntur duodecim.

Primo, Vtrum solus Deus sit ex charitate diligendus, uel etiam proximus.

Secundo, Vtrum charitas sit ex charitate diligenda.

Tertio, Vtrum creature irrationales sint ex charitate diligenda.

Quarto, Vtrum aliquis possit ex charitate seipsum diligere.

Quinto, Vtrum corpus proprium.

Sexto, Vtrum peccatores sint ex charitate diligendi.

Septimo, Vtrum peccatores seiplos diligant.

Octauo, Vtrum inimici sint ex charitate diligendi.

Nono, Vtrum sint eis signa amicitiae exhibenda.

Decimo, Vtrum angeli sint ex charitate diligendi.

Undecimo, Vtrum demones.

Duodecimo, De enumeratione diligendorum ex charitate.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum dilectio charitatis sistat in Deo, an se extendat etiam ad proximum.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod dilectio charitatis sistat in Deo, & non se extendat ad proximum. Sicut enim Deo debemus amorem, ita & timorem, sicut illud Deum. Et nunc Israel, quid dominus Deus tuus per te, nisi ut timeas, & diligas eum? sed alius est timor, quo timeatur homo, quod est timor humanus: & alius timor, quo timeatur Deus, qui est uel seruilis, uel filialis, ut ex supra dictis patet. ergo etiam alius est amor charitatis, quo diligitur Deus: & alius est amor quo diligitur proximus. 2. Prater philosophum dicitur in 8. ethicorum, quod amari est honorari: sed alius est honor, qui debetur Deo, qui est ho-

N articulis 1. 2. 3. simul quaest. 25. aduerte diligere charitatem respicere Deum ut obiectum formale, proximum ut obiectum materiale sub formali, & ut materiam: seipsum autem charitatem, & reliqua bona ut materiam tantum, quamquam difformiter, quia seipsa ut materiam principalem, & formalem respectu aliorum: reliqua autem ut materiam secundariam in ordine ad principalem. Declaro singularia. Charitate Deus diligitur ut amicus, ratione cuius diligitur omne quod ex charitate diligitur, & ex hoc quod diligitur ut amicus, est obiectum: ex hoc quod ratione eius omnia diligitur, est formale. Proximus diligitur ut obiectum, quia diligitur ut amicus, ut in articulo 2. in responsione ad secundum habes. Diligitur autem ut obiectum materiale, quia diligitur ut amicus diuini, seu in Deo, quia ratio amicitiae est Deus, ut in primo habes articulo. Et quoniam proximus diligitur etiam ut aliquid Dei, prout diligitur ad honorem, & gloriam Dei, sic diligitur ut materia ordinabilis in Deum principalem amicum. Charitas, & reliqua non possunt diligi ut amicus: & propterea non diligitur ut obiectum, sed ut bonum quod amico uolumus, quod est diligi ut materiam ad aliud ordinatam. Sed charitas est primum, & ex necessitate uolumus amico, quoniam non diligitur quis ex charitate, nisi sibi uelit diligens charitatem, ut in 1. & articulo dicitur. Reliqua autem sunt amici

q. 188. art. 2. c. 2. Et ueri q. 1. art. 4.

q. 19. art. 3.

Li. 8. c. 8. cir. princ. co. 5.

eo ex charitate uolita, quatenus ordinatur ad bonum ipsius, quatenus amatur ut amicus, hoc est, in quantum Deus, vel Dei est.

Super illud Abraam genuit Isaac gloriose inter linearis.

¶ Sed occurrit hic vnum dubium, quia falsum videtur, quod in dilectione proximi ex charitate oportet uelle ei charitatem, quoniam constat dantem elemosinam pauperi ex charitate, non uelle propterea illi charitatem, sed subsidium, & sic de aliis similibus.

¶ Ad hoc dicitur, quod proximus, si diligitur ut amicus, oportet ut ametur ad charitatem, ut in littera dicitur in responsione ad primum, quod in illorum, scilicet: Dei, proximi, & amicorum dilectione includitur dilectio charitatis. Sed cum proximus diligitur ex charitate ut aliquid Christi, seu Dei, tunc non oportet desiderare ei charitatem.

Dans autem elemosinam pauperi ex charitate ut sic, solum Deum respicit ut amicum, proximum autem ut rem Dei, indigentem tali auxilio. Hoc tunc charitas imperat amicitiam naturalis ipsius proximi ut nullo tale subsidium proximo propter Deum, ita quod diligens Deum, & propterea dans elemosinam pauperi, ut sit, aut conferatur in charitate, uere diligit illum pauperem, ut amicum ex charitate. Dans autem elemosinam precise ex charitate tantum, diligit quidem illum amicitiam naturalis, domesticam, uel politiam, pro quanto uult illi bonum, sed ex charitate non ut amicum, sed ut rem Dei. Et haec intellige de hoc proximo in particulari, quoniam etiam hic proximus diligitur a quocumque in charitate existente in communi ad charitatem, ita quod in dilectione proximi ut amici in communi, & in dilectione proximi, & particulari ut amici diuini, includitur dilectio charitatis in particulari, hoc est, ut sit

1.2. q. 14. ar. 2. & hic q. 17. arti. 6. & q. 19. arti. 3.

D. 45.

D. 359.

nor patriae, & alius est honor qui debetur creaturae, qui est honor dulcia. ergo etiam alius est amor, quo diligitur Deus, & alius quo diligitur proximus.

¶ 3. Præter. Spes generat charitatem, ut habetur in * gl. Matt. 1. sed spes ita habetur de Deo, quod reprehenduntur sperantes in homine, sicut illud Hier. 17. Maledictus homo, qui confidit in homine. ergo charitas ita debetur Deo, quod ad proximum se non extendat.

SED CONTRA est, quod dicitur 1. Jo. 4. Hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, habitus non diuersificatur nisi ex hoc, quod uariatur species actus. Ois. n. actus unius speciei ad eundem habitum pertinet. Cum autem species actus ex obiecto sumatur secundum formalem rationem ipsius, necesse est, quod idem species sit actus, qui fertur in obiectum sub tali ratione, sicut eadem est species uisus, quia uisum est, & quia uis color. sicut in luminis rationem. Rō autem diligendi proximum, Deus est: hoc enim debemus in proximo diligere, ut in Deo sit. Vnde manifestum est, quod idem species actus est quo diligitur Deus, & quo diligitur proximus. Et propter hoc habitus charitatis non solum se extendit ad dilectionem Dei, sed etiam ad dilectionem proximi.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod proximus timeri potest dupliciter, sicut & amari. Vno modo propter id quod est proprium sibi, puta, cum aliquis timet tyrannum propter eius crudelitatem, uel cum amat ipsum propter cupiditatem acquirendi aliquid ab eo. Et talis timor humanus distinguitur a timore Dei, & similiter amor. Alio modo timetur homo, & amatur propter id, quod est Dei in ipso: sicut cum saecularis potestas timetur propter ministerium diuinum, quod habet ad vindictam malefactorum, & amatur propter iustitiam. Et talis timor hominis non distinguitur a timore Dei, sicut nec amor.

AD SECUNDUM Dicendum, quod amor respicit bonum in communi, sed honor respicit proprium bonum honorati: deservit. n. alicui in testimonium proprie uirtutis. Et id amor non diuersificatur specie propter diuersam quantitatem bonitatis diuersorum, dummodo referantur ad aliquid unum bonum commune: sed honor diuersificatur sicut propria bona singulorum. Vnde eodem amore charitatis diligimus omnes proximos, in-

quantum referunt ad unum bonum commune, quod est Deus: sed diuersos honores diuersis deferimus, sicut propriam uirtutem singulorum. Et similiter Deo singularem honorem patriae exhibemus propter eius singularem uirtutem.

AD TERTIUM dicendum, quod uirtutes sperant qui sperant in homine, sicut in principali auctore salutis, non autem qui sperant in homine, sicut adiuuante ministerialiter sub Deo. Et similiter reprehensibile esset, si quis proximum diligeret tamquam principale finem, non autem si quis proximum diligit propter Deum, quod pertinet ad charitatem.

ARTICULVS II.

Primum charitas sit ex charitate diligenda.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod charitas non sit ex charitate diligenda. Eadem quae sunt ex charitate continet, quae nec charitas est Deus, nec est proximus. ergo charitas non est ex charitate diligenda. ¶ 2. Præter. Charitas fundatur super dilectionem beatitudinis, ut supra dictum est: sed charitas non potest esse particeps beatitudinis. ergo charitas non est ex charitate diligenda.

¶ 3. Præter. Charitas est amicitia quaedam, ut supra dictum est: sed nullus potest habere amicitiam ad charitatem, uel aliquid accidens, quia homo non recamare non possunt, quod est de ratione amicitiae: ut dicitur in 8. * Ethic. ergo charitas non est ex charitate diligenda.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit 8. de Tri. Qui diligit proximum, consequens est ut et ipsam dilectionem diligat: sed proximus diligitur ex charitate. ergo consequens est, ut et charitas ex charitate diligatur.

RESPON. Dicendum, quod charitas amor quidam est, amor autem ex natura potentiae, cuius actus habet quod possit supra se ipsum reflecti. Quia, n. uoluntatis obiectum est bonum uniuersale, quod quid sub ratione boni continetur, potest cadere sub actu uoluntatis. Et quia ipsum uelle est quoddam bonum, potest uelle se uelle, sicut & intellectus, cuius obiectum est uerum, intelligit se intelligere, quia hoc est, quod uerum: sed amor est ex ratione propriae spei habet, quod supra se reflectat, quia est spontaneus motus amatis ad amatum. Vnde ex hoc ipso, quod amat aliquid amat se amare: sed charitas non est simplex amor, sed habet rationem amicitiae, ut supra dictum est. Per amicitiam autem amatur aliquid dupliciter. Vno modo sicut ipse amicus, ad quem

amicitiam habemus, & cui bona volumus. Alio modo, sicut bonum quod amico volumus, & hoc modo, charitas per charitatem amatur, & non primo: quia charitas est illud bonum, quod optamus omnibus, quos ex charitate diligimus. Et eadem ratio est de beatitudine, & aliis virtutibus.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Deus, & proximus sunt illi, ad quos amicitiam habemus: sed in illo modo dilectione includitur dilectio charitatis. Diligimus enim proximum, & Deum, in quantum hoc amamus, ut nos, & proximos, Deum diligamus: quod est charitatem habere.

AD SECUNDUM dicendum, quod charitas est ipsa communicatio spiritalis veritatis, per quam ad beatitudinem pervenitur: & ideo amatur sicut bonum desideratum omnibus, quos ex charitate diligimus.

AD TERTIUM dicendum, quod ratio illa procedit, secundum quod per amicitiam amatur illi, ad quos amicitiam habemus.

ARTICULUS III.

Utrum etiam creaturae irrationales sint ex charitate diligende.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod etiam creaturae irrationales sint ex charitate diligende. Per charitatem enim maxime conformamur Deo: sed Deus diligit creaturas irrationales ex charitate, diligit enim omnia, quae sunt, ut habetur Sapientia 1. Et omne quod diligit, seipso diligit: ergo et nos debemus creaturas irrationales ex charitate diligere.

Præterea charitas principaliter fertur in Deum, ad aliam autem se extendit, secundum quod ad Deum pertinent: sicut creatura rationalis pertinet ad Deum, in quantum habet similitudinem imaginis, ita etiam creatura irrationalis, in quantum habet similitudinem vestigiis: ergo charitas etiam se extendit ad creaturas irrationales.

Præterea sicut charitatis obiectum est Deus, ita se habet: sed fides se extendit ad creaturas irrationales, in quantum credimus caelum & terram esse creata a Deo, & pisces, & aves esse productos ex aquis, & gressiva animalia & plantas ex terra: ergo charitas etiam se extendit ad creaturas irrationales.

SED CONTRA est, quod dilectio charitatis solum se extendit ad Deum, & ad proximum: sed nomine proximi non potest intelligi creatura irrationalis, quia non communicat cum homine in vita rationali: ergo charitas non se extendit ad creaturas irrationales.

RESPON. Dicendum, quod charitas secundum prædicta, est amicitia quedam. Per amicitiam autem amatur aliquid dupliciter. Uno quidem modo amicus, ad quem amicitia habetur, & alio modo bona, quae amico optantur. Primo ergo modo, nulla creatura irrationalis potest ex charitate amari. Et hoc tripliciter, quoniam duo pertinent communiter ad amicitiam, quae

ad creaturas irrationales haberi non potest. Primo quidem, quia amicitia ad eum habetur, cui volumus bonum: sed non proprie possumus bonum vel le creaturae irrationali, quia non est eius proprie habere bonum, sed solum creaturae rationalis, quae est domina utendi bono, quod habet per liberum arbitrium. Et ideo Philosophus dicit in 2. Physic. quod huiusmodi rebus non dicimus aliquid bene, vel male contingere, nisi secundum similitudinem. Secundo, quia omnis amicitia fundatur super aliquam communicationem vitae: nihil enim ita proprium est amicitiae, sicut bona vita, ut patet per Philosophum 8. Eth. Creatura autem irrationales non possunt communicationem habere in vita humana, quae est secundum rationem. Unde nulla amicitia potest haberi ad creaturas irrationales, nisi forte secundum metaphoram. Tertia ratio est propria charitati: quia charitas fundatur super communicationem beatitudinis eterne, cuius creatura irrationalis capax non est. Unde amicitia charitatis non potest haberi ad creaturam irrationalem. Possunt tamen ex charitate diligere creaturas irrationales, sicut bona quae aliis volumus, in quantum, si ex charitate volumus eas conservari ad honorem Dei, & utilitatem hominum: et sic etiam ex charitate Deus eas diligit. Unde patet responsio ad Primum.

AD SECUNDUM dicendum, quod similitudo vestigiis non dat capacitatem vitae eterne, sed similitudo imaginis: unde non est similis ratio.

AD TERTIUM dicendum, quod fides se potest extendere ad omnia quocumque modo vera: sed amicitia charitatis se extendit ad illa sola, quae nata sunt habere bonum vitae eterne: unde non est simile.

ARTICULUS IIII.

Utrum homo debeat seipsum ex charitate diligere.

AD QUARTUM sic proceditur. Videtur, quod homo non diligit seipsum ex charitate. Dicit enim Gregorius in quadam Homilia, quod charitas minus, quam inter duos haberi non potest: ergo ad seipsum nullus habet charitatem.

Præterea amicitia de sui ratione importat reamationem, & equalitatem, ut patet in 8. Ethico, quae quidem non possunt esse homini ad seipsum: sed charitas amicitia quadam est, ut dictum est: ergo ad seipsum aliquis charitatem habere non potest.

Præterea illud quod ad charitatem pertinet, non potest esse vituperabile, quia charitas non agit peccatam, ut dicitur 1. ad Corinthios 13. sed amare seipsum est vituperabile: dicitur enim 2. ad Timotheum 3. In novissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines amantes seipsos: ergo homo non potest seipsum diligere ex charitate.

SED CONTRA est, quod dicitur Leviticus 19. Diliges amicum tuum sicut teipsum: sed amicum ex charitate diligimus: ergo & nos ipsos ex charitate debemus diligere.

RESPON. Dicendum, quod cum charitas sit quedam amicitia, sicut dictum est, dupliciter possumus de charitate loqui. Uno modo, sub communi ratione amicitiae,

Super Quaestione viginti quatuor Articulorum quartum.

In articulo eiusdem quaestionis adverte ne fallaris in secundo distinctionis membro: putans quod ex propria charitatis ratione homo diligit seipsum, non ut volens sibi ipsi charitatem, sed ut quandam rem Dei. Hoc enim falsum esse etiam patet ex littera ibidem dicente, prout est amicitia ad Deum principaliter, & ex consequenti ad ea quae sunt Dei. Dicendo amicitiam ad ea, quae sunt Dei, insinuat ad ea quae sunt Dei ut amicae inter quae est ipse homo charitatem habens: diligit ergo se quis ex propria charitatis ratione, ut amicum Dei.

lib. 8. Fel. cap. 3. & 8. simul sumptis tom. 5. q. 2. ar. 1.

lib. 8. Fel. cap. 3. & 8. simul sumptis tom. 5. q. 2. ar. 1.

lib. 8. Fel. cap. 3. & 8. simul sumptis tom. 5. q. 2. ar. 1.

lib. 8. Fel. cap. 3. & 8. simul sumptis tom. 5. q. 2. ar. 1.

lib. 8. Fel. cap. 3. & 8. simul sumptis tom. 5. q. 2. ar. 1.

lib. 8. Fel. cap. 3. & 8. simul sumptis tom. 5. q. 2. ar. 1.

lib. 8. Fel. cap. 3. & 8. simul sumptis tom. 5. q. 2. ar. 1.

& secundum hoc dicendum est, quod amicitia proprie non habetur ad seipsum, sed aliquid maius amicitia: quia amicitia unionem quandam importat. Dicit enim Dion. quod amor est virtus unitiva. Vnicuique autem ad seipsum est unitas, quae est potior unioni ad alium. Unde sicut unitas est principium unionis, ita amor, quo quis diligit seipsum, est forma, & radix amicitiae. In hoc enim amicitiam habemus ad alios, quod ad eos nos habemus, sicut ad nos ipsos. Dicitur enim in 9. *Ethic. quod amabilia quae sunt ad alterum, veniunt ex his quae sunt ad seipsum. Sicut etiam de principis non habetur scientia, sed aliquid maius scilicet intellectus. Alio modo possumus loqui de charitate secundum propriam rationem ipsius, prout scilicet est amicitia hominis ad Deum principaliter, & ex consequenti ad ea quae sunt Dei, inter quae etiam est ipse homo, qui charitatem habet. Et sic inter cetera, quae ex charitate diligit quasi ad Deum pertinentia, etiam seipsum ex charitate diligit.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Greg. loquitur de charitate secundum communem amicitiae rationem. Et secundum hoc etiam procedit secunda ratio.

AD TERTIUM dicendum, quod amatores seipsum vituperant, in quantum amant se secundum naturam sensibilem, cui obtemperant: quod non est vere amare seipsum secundum naturam rationalem, ut sibi velint ea bona, quae pertinent ad perfectionem rationis. Et hoc modo praecipue ad charitatem pertinent diligit seipsum.

¶ Super Quaestiones vigesimae quintae articulum quintum.

ARTICULUS V.

Utrum homo debeat corpus suum ex charitate diligere.

In articulo 5. in responsione ad tertium, dubium adhuc post responsum restat de charitate, qua diligimus etiam corpus proximi, quod non potest nos redamare, quomodo ex charitate diligitur.

¶ Ad hoc dicitur, quod corpus proximi diligitur ex charitate, non ut amicus diligitur, proprie loquendo, sed ut pars amici & propterea sufficit redamatio amici, cuius est pars. respectu autem proprii corporis, neutrius redamatio requiritur. Et hoc singulariter vultur auctor per illam responsum docere.

¶ 3. Præ. Charitas, cum sit amicitia quaedam, ad eos habetur, qui reamare possunt: sed corpus nostrum non potest nos ex charitate diligere, ergo non est ex charitate diligendum.

¶ 4. Præ. Proprium est amicum de corpore, & idem velle: sed charitas non facit velle, peccatores volunt, neque facit gaudere de hoc, peccatores gaudent, sed magis facit contrariari peccatores non sunt ex charitate diligendum.

¶ 5. Præ. Proprium est amicum de corpore, ut dicitur in 8. *Ethic. sed cum peccatores non sunt ex charitate diligendum, ergo peccatores non sunt ex charitate diligendum.

¶ 6. Præ. Proprium est amicum de corpore, ut dicitur in 8. *Ethic. sed cum peccatores non sunt ex charitate diligendum, ergo peccatores non sunt ex charitate diligendum.

¶ 7. Præ. Proprium est amicum de corpore, ut dicitur in 8. *Ethic. sed cum peccatores non sunt ex charitate diligendum, ergo peccatores non sunt ex charitate diligendum.

¶ 8. Præ. Proprium est amicum de corpore, ut dicitur in 8. *Ethic. sed cum peccatores non sunt ex charitate diligendum, ergo peccatores non sunt ex charitate diligendum.

¶ 9. Præ. Proprium est amicum de corpore, ut dicitur in 8. *Ethic. sed cum peccatores non sunt ex charitate diligendum, ergo peccatores non sunt ex charitate diligendum.

¶ 10. Præ. Proprium est amicum de corpore, ut dicitur in 8. *Ethic. sed cum peccatores non sunt ex charitate diligendum, ergo peccatores non sunt ex charitate diligendum.

in corpore nostro diligere non debemus ad eius remotionem anhelare deinde ad primum ergo dicendum, quod Apollonius fugiebat corporis communionem quamvis naturam, immo secundum hoc non voluit liari, secundum illud 2. ad Cor. 5. Nolumus sed superuoluntari: sed volebat carere infirmitate, quae remanet in corpore, & corruptius, quae aggregat animam, ne possit Deo frui non possit cognoscere, & amare Deum per opera, quae per corpus agimus, ad Dei fruitionem possumus venire. Unde etiam ait redun dat quaedam beatitudo ad corruptionis vigor, ut Augustinus dicit in libro de Trinitate. Et ideo quia corpus aliquo modo est beatitudinis, potest dilectione charitatis amicitia quae est ad alterum, non autem in amicitiam ad seipsum vel secundum animam, vel secundum

AD SECUNDUM dicendum, quod corpus non est finis per opera, quae per corpus agimus, ad Dei fruitionem possumus venire. Unde etiam ait redun dat quaedam beatitudo ad corruptionis vigor, ut Augustinus dicit in libro de Trinitate. Et ideo quia corpus aliquo modo est beatitudinis, potest dilectione charitatis amicitia quae est ad alterum, non autem in amicitiam ad seipsum vel secundum animam, vel secundum

AD TERTIUM dicendum, quod Greg. loquitur de charitate secundum communem amicitiae rationem. Et secundum hoc etiam procedit secunda ratio.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Greg. loquitur de charitate secundum communem amicitiae rationem. Et secundum hoc etiam procedit secunda ratio.

AD TERTIUM dicendum, quod amatores seipsum vituperant, in quantum amant se secundum naturam sensibilem, cui obtemperant: quod non est vere amare seipsum secundum naturam rationalem, ut sibi velint ea bona, quae pertinent ad perfectionem rationis. Et hoc modo praecipue ad charitatem pertinent diligit seipsum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Greg. loquitur de charitate secundum communem amicitiae rationem. Et secundum hoc etiam procedit secunda ratio.

AD TERTIUM dicendum, quod amatores seipsum vituperant, in quantum amant se secundum naturam sensibilem, cui obtemperant: quod non est vere amare seipsum secundum naturam rationalem, ut sibi velint ea bona, quae pertinent ad perfectionem rationis. Et hoc modo praecipue ad charitatem pertinent diligit seipsum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Greg. loquitur de charitate secundum communem amicitiae rationem. Et secundum hoc etiam procedit secunda ratio.

AD TERTIUM dicendum, quod amatores seipsum vituperant, in quantum amant se secundum naturam sensibilem, cui obtemperant: quod non est vere amare seipsum secundum naturam rationalem, ut sibi velint ea bona, quae pertinent ad perfectionem rationis. Et hoc modo praecipue ad charitatem pertinent diligit seipsum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Greg. loquitur de charitate secundum communem amicitiae rationem. Et secundum hoc etiam procedit secunda ratio.

AD TERTIUM dicendum, quod amatores seipsum vituperant, in quantum amant se secundum naturam sensibilem, cui obtemperant: quod non est vere amare seipsum secundum naturam rationalem, ut sibi velint ea bona, quae pertinent ad perfectionem rationis. Et hoc modo praecipue ad charitatem pertinent diligit seipsum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Greg. loquitur de charitate secundum communem amicitiae rationem. Et secundum hoc etiam procedit secunda ratio.

AD TERTIUM dicendum, quod amatores seipsum vituperant, in quantum amant se secundum naturam sensibilem, cui obtemperant: quod non est vere amare seipsum secundum naturam rationalem, ut sibi velint ea bona, quae pertinent ad perfectionem rationis. Et hoc modo praecipue ad charitatem pertinent diligit seipsum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Greg. loquitur de charitate secundum communem amicitiae rationem. Et secundum hoc etiam procedit secunda ratio.

AD TERTIUM dicendum, quod amatores seipsum vituperant, in quantum amant se secundum naturam sensibilem, cui obtemperant: quod non est vere amare seipsum secundum naturam rationalem, ut sibi velint ea bona, quae pertinent ad perfectionem rationis. Et hoc modo praecipue ad charitatem pertinent diligit seipsum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Greg. loquitur de charitate secundum communem amicitiae rationem. Et secundum hoc etiam procedit secunda ratio.

AD TERTIUM dicendum, quod amatores seipsum vituperant, in quantum amant se secundum naturam sensibilem, cui obtemperant: quod non est vere amare seipsum secundum naturam rationalem, ut sibi velint ea bona, quae pertinent ad perfectionem rationis. Et hoc modo praecipue ad charitatem pertinent diligit seipsum.

Ca. 4. de diuino. in parte 2. & parte 1. non malum remotione a sine.

Lib. 9. Ethic. cap. 8.

princ. to. 5. 3. di. 28. art. 7. Et virt. q. 2. art. 7. cor. ad 24. & 25.

Lib. 1. c. 23. & 26. co. 3.

ARTICVLVS VII.

Super Quaestiois vigesima septima Articuli septimum.

Utrum peccatores diligant seipsos.

ex charitate diligendi, sed culpa eorum Deo contraria... et est beatitudinis impedimentum. Vnde secundum culpam, quae Deo aduersatur, sunt odiendi qui cumque peccatores, etiam pater, & mater, & propinquus, ut habetur Luc. 14. Debemus enim in peccatoribus odire, quod peccatores sunt, & diligere, quod homines sunt beatitudinis capaces. Et hoc est eos vere ex charitate diligere propter Deum.

Ad primum ergo dicendum, quod iniquos propheta odio habuit, in quantum iniqui sunt, habens odio iniquitatem ipsorum, quod est ipsorum malum; & hoc est perfectum odium, de quo ipse dicit. Perfecto odio oderam illos. Eiusdem autem rationis est odire malum alicuius, & diligere bonum eius. Vnde etiam illud odium perfectum ad charitatem pertinet.

Ad secundum dicendum, quod amici peccantibus, sicut philosophus dicit in 9. Eth. non sunt subtrahenda amicitiae beneficia, quousque habeatur spes sanationis eorum, sed magis est eis auxilium dandum ad recuperationem virtutis, quam ad recuperationem pecuniae, si eam amisissent, quanto virtus est magis amicitiae affinis, quam pecunia; sed quando in maximam malitiam incidunt, & insanabiles sunt, tunc non est eis amicitiae familiaritas exhibenda. Eiusdem huiusmodi peccantes, de quibus magis praesumitur momentum aliorum, quam eorum emendatio, secundum legem diuinam, & humanam praecipitur occidi. Et tamen hoc facit iudex non ex odio eorum, sed ex amore charitatis, quo bonum publicum praesertur vitae singularis personae. Et tamen mors per iudicem inflicta peccatori prodest siue conuertatur ad culpae expiationem, siue etiam conuertatur ad culpae terminationem: quia per hoc tollitur ei potestas amplius peccandi.

Ad tertium dicendum, quod huiusmodi increpationes, quae in sacra scriptura inueniuntur, tripliciter possunt intelligi. Vno modo, per modum pronuntiationis, non per modum optationis, ut fit sensus Psal. 9. Conuertantur peccatores in infernum, id est, conuertentur. Alio modo, per modum optationis, ut tamen desiderium optantis non referatur ad peccatum hominum, sed ad iustitiam punientis, secundum illud Psal. 57. Letabitur iustus, cum viderit vindictam: quia nec ipse Deus puniens letatur in perditione iniquorum, ut dicitur Sap. 1. sed in sua iustitia: quia iustus dominus, & iustitias dilexit. Tertio, ut desiderium referatur ad remotionem culpae, non ad ipsam penam, ut scilicet peccata destruantur, & homines remaneant.

Ad quartum dicendum, quod ex charitate diligimus peccatores, non quidem ut uelimus quae ipsi volunt, uel gaudeamus de his, de quibus ipsi gaudent: sed ut faciamus eos uelle quod volumus, & gaudere de his, de quibus gaudemus. Vnde dicitur Hier. 15. Ipsi conuertentur ad te, & tu non conuertaris ad eos.

Ad quintum dicendum, quod conuiuere peccatoribus, infirmis quidem est vitandum propter periculum, quod eis imminet, ne ab eis subuertantur. Perfertis autem, de quorum corruptione non timetur. Perfertibile est, quod cum peccatoribus conuersentur, ut eos conuertant. Sicut Dominus cum peccatoribus manducabat, & bibebat, ut dicitur Math. 9. conuictus tamen peccatorum, quantum ad consortium peccati, vitandus est omnibus. Et sic dicitur 2. ad Corint. 6. Exite de medio eorum, & immundum ne tetigeritis, scilicet secundum peccati consensum.

AD SEPTIMUM sic proceditur. Videtur quod peccatores seipsos diligant. Illud enim quod est principium peccati, maxime in peccatoribus inuenitur: sed amor sui est principium peccati. Dicit enim Augustinus 14. de ciuitate Dei, quod facit ciuitatem Babylonis, ergo peccatores maxime amant seipsos.

Præter peccatum non tollit naturam: sed hoc unicuique conuenit ex sua natura, quod diligat seipsum. unde et creatura irrationales naturaliter appetunt proprium bonum, puta, conseruationem sui esse, & alia huiusmodi, ergo peccatores diligunt seipsos.

Præter. Omnibus est diligibile bonum, ut Dionysius dicit in 4. c. de di. no. sed multi peccatores reputant se bonos, ergo multi peccatores seipsos diligunt.

SED CONTRA est, quod dicitur in Psal. 10. Qui diligit iniquitatem, odit animam suam.

RESPON. Dicendum, quod amare seipsum vno modo commune est omnibus: alio modo proprium est bonorum: tertio modo proprium est malorum. Quod enim aliquis amet id quod seipsum esse aestimat, hoc commune est omnibus. Homo autem dicitur esse aliquid dupliciter. Vno modo, secundum suam substantiam & naturam: & secundum hoc omnes aestimant bonum commune se esse id, quod sunt, scilicet ex anima & corpore compositos, & sic etiam omnes homines boni & mali diligunt seipsos, in quantum diligunt sui ipsorum conseruationem. Alio modo, dicitur homo esse aliquid secundum principalitatem, sicut princeps ciuitatis dicitur esse ciuitas. Vnde quod principes faciunt, dicitur ciuitas facere. Sic autem non omnes aestimant se esse id, quod sunt. Principale enim in homine est mens rationalis: secundarium autem est natura sensitua, & corporalis, quorum primum Apostolus nominat interiorem hominem, secundum exteriorum, ut patet 2. ad Corint. 5. Boni autem aestimant principale in seipsis rationalem naturam, siue interiorem hominem: unde secundum hoc aestimant se esse quod sunt. Mali autem aestimant principale in seipsis naturam sensitua, & corporalem, scilicet exteriorum hominem: unde non recte cognoscetes seipsos, non vere diligunt seipsos, sed diligunt id, quod seipsos esse reputant. Boni autem vere cognoscetes seipsos, uere seipsos diligunt. Et hoc probat philosophus in 9. Eth. per quinque, quae sunt amicitiae propria.

Vnusquisque enim amicus primo quidem uult suum amicum esse, & uiuere: secundo uult ei bona: tertio operatur bona ad ipsum: quarto conuiuere ei delectabiliter: quinto concordat cum ipso, quasi cum eodem delectatus, & contristatus. Et secundum hoc boni diligunt seipsos quantum ad interiorem hominem, quia et uolunt ipsum seruari in sua integritate, & optant ei bona eius, quae sunt bona spiritualia, & etiam ad assequenda opera intendunt, & delectabiliter ad eorum proprium redeunt: quia ibi inueniunt bonas cogitationes in presenti, & memoriam praeteritorum bonorum, & spe futurorum bonorum, ex quibus delectatio causatur. Sicut et non patiuntur in seipsis uoluntatis dissen-

Secunda Secundae S. Thomae. I 2 sionem,

In art. 7. siue in corde tuo conclusiones huius articuli, & qualiter mali, ut sic, non amant seipsos, & quinque signa ueri amoris proprii qui solis bonis conuenit, scilicet interiore hominem, hoc est, partem rationalem uiuere: uelle illi bona uirtutum: operari ad haec cooperari: scilicet inuis delectabiliter, concordare cum illo, seu illa. Et per signa examina seipsum, an uere sis bonus, an uere ames seipsum, an sis tibi inimicus: & haec frequenter in quotidiano meditare.

3. di. 29. ar. 5. Et virt. q. 2. art. 12 ad 6. Et p. 10.

lib. 14. c. vi. in prin. to. 5.

Cap. 4. parte 1. ante modum.

1. lib. 9. cap. 4. com. 5.

tionem, quia tota anima eorum tedit in vnum. E contrario autem mali non volunt conservari in integritate interioris hominis, neque appetunt eius spiritualia bona, neque ad hoc operantur, neque delectabile est eis secum conuiuere redeundo ad cor, quia inueniunt ibi mala, & praesentia, & praeterita, & futura, quae abhorrent, neque etiam sibiipsis concordant propter conscientiam remordentem, secundum illud Psalmi, arguam te, & statuiam contra faciem tuam. Et per eadem probari potest, quod mali amant seipsos secundum corruptionem exterioris hominis: sic autem boni non amant seipsos.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod amor sui, qui est principium peccati, est ille, qui est proprius malorum perueniens usque ad contemptum Dei, ut ibidem dicitur: quia mali etiam sic cupiunt exteriora bona, quod spiritualia contemnunt.

AD SECUNDUM dicendum, quod naturalis amor etiam non totaliter tollatur a malis, tamen in eis peruertitur per modum iam dictum.

AD TERTIUM dicendum, quod mali in quantum aestimant se bonos, sic aliquid participant de amore sui. Nec tamen est ista vera sui dilectio, sed apparens, quae etiam non est possibilis in his, qui valde sunt mali.

Super Quaestione uis gestum quatuor articulum octauum & nonum.

ARTICVLVS VIII.

Utrum sit de necessitate charitatis, ut inimici diligantur.

In corp. art. 3. di. 30. art. 1. Et vult. 9. 2. artic. 8. Et opul. 4. c. 8. & opul. 1. c. 8. 15. Et Ro. 12. lect. 3. Enchirid. cap. 73. to. 3.

IN ART. 8. & 9. aduerte tria. Primo, quod quia regula generalis est, quod praecipua affirmatiua, quantum est ex iure naturae, non obligant, nisi in articulo necessitatis, ut auctor hic inuenit, & in quarto sententiarum expresse tenet: ideo nec interior dilectio inimicorum in speciali, nec exterior beneficentia est in praecipuo, nisi in articulo necessitatis. Sufficit enim quod homo sit paratus ad faciendum quod tenetur secundum Deum, quando, ubi Sec. tenetur: quae praeparatio animi est proculdubio in omni habente charitatem, non minus quam praeparatio animi ad martirium in articulo necessitatis.

Secundo, quod quia loqui huic personae, salutare illam, emere, vendere, conuincere cum isto, & alia huiusmodi, non sunt actus, qui sunt ad communitatem, sed ad personas in speciali. Ideo non est necessitatis, sed perfectionis, quod aliquis inimico suo loquatur, quod illum saluet, aut aliquid huiusmodi faciat. Et pro-

D. 99.

AD OCTAVVM sic proceditur.

Videtur quod non sit de necessitate charitatis, ut inimici diligantur. Dicit enim Augustinus in Enchiridio, quod hoc tam magni boni, scilicet diligere inimicos, non est tante multitudinis, quantum credimus exaudiri, cum in oratione dicitur. Dimitte nobis debita nostra: sed nulli dimittitur peccatum sine charitate, quia ut dicitur Proverb. 10. Vniuersa delicta operit charitas, ergo non est de necessitate charitatis diligere inimicos.

2. Praet. Charitas non tollit naturam: sed vnaquaeque res etiam irrationalis naturaliter odit suum contrarium, sicut ouis lupum, & aqua ignem. ergo charitas non facit, quod inimici diligantur.

3. Praet. Charitas non agit perperam: sed hoc videtur esse peruersum, quod aliquis diligat inimicos, sicut & quod aliquis odio habeat amicos. Unde 2. Reg. 19. exprobrando dicit Ioab ad Dauid. Diligis odientes te, & odio habes diligentes te. ergo charitas non facit, ut inimici diligantur.

SED CONTRA est, quod Dominus dicit Mat. 5. Diligite inimicos vestros.

RESPOND. Dicendum, quod dilectio inimicorum tripliciter potest considerari. Vno modo, ut inimici diligantur, in quantum sunt inimici: & hoc est peruersum, & charitati repugnans, quia hoc est dilige-

re mali alterius. Alio modo, potest accipi dilectio inimicorum, quantum ad naturam, scilicet in vniuersali: & sic dilectio inimicorum est de necessitate charitatis, ut scilicet aliquis diligens Deum, & proximum, ab illa generalitate dilectionis proximi inimicos suos non excludat. Tertio potest considerari dilectio inimicorum in speciali, ut scilicet aliquis in speciali moueat motu dilectionis ad inimicum. Et istud non est de necessitate charitatis absolute: quia nec etiam moueri motu dilectionis in speciali ad quoslibet homines singulariter est de necessitate charitatis, quia hoc esset impossibile. Est tamen de necessitate charitatis in preparationem animi, ut scilicet homo habeat animi paratum ad hoc, quod in singulari inimicum diligat, si necessitas occurreret: sed quod absque articulo necessitatis homo etiam hoc actu implet, ut diligat inimicum propter Deum, hoc pertinet ad perfectionem charitatis. Cum enim ex charitate diligatur proximus propter Deum, quantum aliquis magis diligit Deum, tanto etiam magis ad proximum dilectionem ostendit nulla inimicitia impediente. Sicut si aliquis multum diligeret aliquem hominem, amorem ipsius filios eius amaret, etiam inimicos sibi. Et secundum hunc modum loquitur Augustinus. Unde patet responsio ad Primum.

AD SECUNDVM dicendum, quod vnaquaeque res naturaliter odit hunc, quod est sibi contrarium, in quantum est sibi contrarium: inimici autem sunt nobis contrarii, in quantum sunt inimici, unde hoc debemus in eis odio habere. Debet enim nobis displicere, quod nobis inimici sunt: non autem nobis sunt contrarii, in quantum homines sunt, & beatitudinis capaces. & secundum hoc debemus eos diligere.

AD TERTIUM dicendum, quod diligere inimicos, in quantum sunt inimici, est vituperabile, & hoc non facit charitas, ut dictum est.

ARTICVLVS IX.

Utrum sit de necessitate salutis, quod aliquis signa, & effectus dilectionis inimico exhibeat.

AD NONVM sic proceditur. Videtur, quod ex necessitate charitatis sit, quod aliquis homo signa, vel effectus dilectionis inimico exhibeat. Dicitur enim Ioan. 3. Non diligamus verbo, neque lingua, sed opere & veritate: sed opere diligit aliquis exhibendo ad

entem, quem diligit signa, & effectus dilectionis, ergo de necessitate charitatis est, vt aliquis huiusmodi signa, & effectus inimicis exhibeat.

¶ 2. Præt. Math. 5. Dominus simul dicit. Diligite inimicos vestros, & benefacite his, qui oderunt vos: sed diligere inimicos est de necessitate charitatis, ergo & benefacere inimicis.

¶ Præt. Charitas amat non solum Deus, sed etiã proximus: sed * Gregor. dicit in Hom. Pente. quod amor Dei non potest esse otiosus. magna enim operatur, si est si definit operari, non est amor. ergo charitas, que habetur ad proximum, non potest esse sine operationis effectu: sed de necessitate charitatis est, vt omnis proximus diligatur, etiam inimicus: ergo de necessitate charitatis est, vt etiam ad inimicos signa, & effectus dilectionis ostendamus.

SED CONTRA est, quod Matth. 5. super illud, Benefacite his, qui oderunt vos, dicit * glo. quod benefacere inimicis, est cumulus perfectionis: sed id, quod pertinet ad perfectionem charitatis, non est de necessitate ipsius, ergo non est de necessitate charitatis, quod aliquis signa, & effectus dilectionis inimicis exhibeat.

RESPON. Dicendum, quod effectus, & signa charitatis ex interiori dilectione procedunt, & ei proportionantur. Dilectio autem interior ad inimicum in communi quidem est de necessitate præcepti absolute: in speciali autem est nõ absolute, sed secundum præparationem animi, vt supra dictum est.

SECUNDO DICENDUM est de effectu, & signo dilectionis exterioris exhibendo. Sunt enim quedam signa, vel beneficia dilectionis, que exhibentur proximis in communi, puta, cum aliquis orat pro omnibus fidelibus, vel pro toto populo: aut cum aliquod beneficium impendit aliquis toti communitati. Et talia beneficia, vel dilectionis signa, in inimicis exhibere est de necessitate præcepti. Si enim non exhiberetur inimicis, hoc pertineret ad liuorem vindictæ, contra id, quod dicitur Leuit. 19. Nõ quæres vltionem, & non eris memor iniuriæ ciuium tuorum. Aliaverò sunt beneficia, vel dilectionis signa, que quis exhibet particulariter aliquibus personis. Et talia beneficia, vel dilectionis signa inimicis exhibere nõ est de

NECESSITATE salutis, nisi secundum præparationem animi, vt. subueniatur eis in articulo necessitatis, secundum illud Prou. 25. Si esurierit inimicus tuus, ciba illi melle miscit, da illi potum. Sed quod præter articulum necessitatis huiusmodi beneficia alijs inimicis exhibeat, pertinet ad perfectionem charitatis, per quam aliquis non solum cauet vinci a malo, quod necessitatis est, sed etiã vult in bono vincere malum, quod est etiam perfectionis: dum scilicet nõ solum cauet propter iniuriã sibi illatam detrahi ad odium, sed et propter sua beneficia interdicit inimicũ pertrahere ad suum amorem. Et per hoc patet responsio ad obiectionem.

ARTICVLVS X.

Vtrum debeamus angelos ex charitate diligere.

AD DECIMUM sic proceditur. Videtur, quod angelos ex charitate non debeamus diligere. Vt enim * Aug. dicit in lib. de doct. christia. Gemina est dilectio charitatis, scilicet Dei, & proximi: sed dilectio angelorum nõ continetur sub dilectione Dei, cum sint substantiæ create: nec etiam videtur contineri sub dilectione proximi, cum nõ communicent nobiscum in specie, ergo angeli non sunt ex charitate diligendi.

¶ 2. Præt. Magis conueniunt nobiscum bruta animalia, quã angeli. Nam nos, & bruta animalia sumus in eodem genere propinquo. Sed ad bruta animalia non habemus charitatem, vt supra dictum est, ergo etiam neque ad angelos.

¶ 3. Præt. Nihil est ita proprium amicorum, sicut conuiuere, vt dicitur in 8. * Eth. sed angeli nõ conuiuunt nobiscum, nec etiam eos videre possumus, ergo ad eos charitatis amicitiam habere non valeamus.

SED CONTRA est, quod * Aug. dicit in r. de doct. christia. Iam vero si vel cui præbendum a nobis est, vel a quo nobis præbendum est officium misericordie, recte proximus dicitur, manifestum est præcepto, quo iubemur diligere proximum, etiam sanctos angelos contineri, a quibus multa nobis misericordie impenduntur officia.

RESPON. Dicendum, quod amicitia charitatis, sicut supra dictum est, fundatur super communicatione beatitudinis aternæ, in cuius participatione communicant cum angelis homines. Dicitur enim Matthæ. 22. quod in resurrectione erunt homines, sicut angeli in celo. Et ideo manifestum est, quod amicitia charitatis etiam ad angelos se extendit.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod proximus non solum dicitur communicatione speciei, sed etiam communicatione beneficiorum pertinentiũ ad vitam aternam, super qua communicatione amicitia charitatis fundatur.

AD SECUNDUM dicendum, quod bruta animalia conueniunt nobiscum in genere propinquo ratione nature sensitivæ, secundum quã non sumus participes aternæ beatitudinis, sed secundum mentem rationalem, in qua communicamus cum angelis.

AD TERTIUM dicendum, quod angeli nõ conuiuunt nobis exteriori cõuersatione, que nobis est secundum sensitiuam naturam: conuiuimus tamen angelis secundum mentem imperfecte quidem in hac vita, perfecte autem in patria, sicut & supra dictum est.

ARTICVLVS XI.

Vtrum debeamus demones ex charitate diligere.

AD VNDECIMUM sic proceditur. Videtur, quod demones ex charitate debeamus diligere. Angelus enim sunt nobis proximi, in quantum communicamus cum eis in rationali mente: sed etiam demones sic nobiscum communicant, quia data naturalia in eis manent integra, scilicet esse, viuere, & intelligere, vt dicit * Dionys. in 4. cap. de diu. no. ergo debemus demones ex charitate diligere.

¶ 2. Præt. Demones differunt a beatis angelis differentia peccati, sicut & peccatores homines a iustis: sed iusti homines ex charitate diligunt peccatores, ergo etiam ex charitate debent diligere demones.

¶ 3. Præt. Illi, a quibus beneficia nobis impenduntur, debent a nobis ex charitate diligere, tãquã proximi, sicut patet ex autoritate * Aug. supra iuducta: sed demones nobis in multis sunt viles, dum nos tentando nobis coronas fabricant, sicut * Aug. dicit II. de ciuit. Dei: ergo demones sunt ex charitate diligendi.

SED CONTRA est, quod dicitur II. 28. Delebitur sedus vestrum cum morte, & pactum uestrum cum inferno nõ stabit: sed perfectio pacis, & fœderis est per charitatem. ergo ad demones, qui sunt inferni incolæ, & mortis procuratores, charitatem habere non debemus.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, in peccatoribus ex charitate debemus diligere naturam peccati, odire. In nomine autem demonis significatur

Prima Secundæ S. Thomæ, I 3 natura

Ar. 3. huius quest. lib. 2. ca. 5. ante mediũ tom. 5.

lib. 1. c. 30. post mediũ tom. 3.

q. 25. art. 1.

q. 23. art. 1. ad 1.

3 di. 28. art. 5. Et di. 31. q. 2. ar. 3. q. 2. Et Ro. 13. c. 2. 2. fin.

* cap. 4. par. 4. parum a medio.

Ar. præced. arg. sed contra. Aug. lib. 11. cap. 17. tom. 5.

Ar. 6.

natura peccato deformata: & ideo daemones ex charitate non sunt diligendi. Et si non fiat nis in nomine, & qd referatur ad illos spiritus, qui daemones dicuntur, utrum sint ex charitate diligendi: respondendum est * secundum praemissa, qd aliquid ex charitate diligitur dupliciter. Vno modo sicut ad quem amicitia habet, & sic ad illos spiritus charitatis amicitia habere non possumus. Pertinet. n. ad rationem amicitiae, ut amicos nostris bonum uelimus. Illud autem bonum uita aeterna, qd respicit charitas, spiritibus illis a Deo aeternaliter donatis, ex charitate uelle non possumus. Hoc. n. repugnaret charitati Dei, per qua eius iustitiam approbamus. Alio modo diligitur ali quid, sicut quod volumus permanere, ut bonum alterius, per quem modum ex charitate diligitur irrationales creaturas, in quantum volumus eas permanere ad gloriam Dei, & utilitatem hominum, ut supra * dictum est. Et per hunc modum naturam daemorum etiam ex charitate diligere possumus: in quantum, scilicet uolumus illos spiritus in suis naturalibus conservari ad gloriam Dei.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod mens angelorum non habet impossibilitatem ad aeternam beatitudinem habendam, sicut habet mens daemorum: & ideo amicitia charitatis, quae fundatur super communicatione uita aeterna magis, quam super communicatione natura, habetur ad angelos, non autem ad daemones.

AD SECUNDVM dicendum, quod homines peccatores in hac uita habent possibilitatem perueniendi ad beatitudinem aeternam, quod non habent illi, qui sunt in inferno damnati, de quibus quatum ad hoc, est eadem ratio, sicut & de daemoneibus.

AD TERTIVM dicendum, quod utilitas, quae nobis ex daemoneibus prouenit, non est ex eorum intentione, sed ex ordinatione diuinae prouidentiae. Et ideo ex hoc non inducimur ad habendum amicitiam eorum: sed ad hoc quod simus Deo amici, qui eorum peruersam intentionem conuertit in nostram utilitatem.

¶ Super Questionis uigesimae quintae Articuli ultimum.

IN reliquis articulis eiusdem questionis, usque ad ultimam, nihil scribendum occurrit, in ultimo autem in response ad primum, daemum occurrit: quoniam iam dictum est, quod charitas est uirtus in specie sub una ratione formali, omnia, ad quae se extendit diligit. Nunc uero dicitur, quod est diuersa ratio diligitur in diuersis diligibilibus. Repugnare igitur ad invicem haec.

¶ Ad hoc dicitur, quod nulla est repugnancia inter dicta: sed explanatio unitatis & diuersitatis inueniatur in obiecto charitatis. Est siquidem in eo unitas formalis atomata quod ad rem, quae est obiectum formale charitatis. Est

ARTICVLVS XII.

¶ Vtrum conuenienter enumerentur quatuor ex charitate diligenda, scilicet Deus, proximus, corpus nostrum, & nos ipsi.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter enumerentur quatuor ex charitate diligenda. Deus, proximus, corpus nostrum, & nos ipsi. Vt enim * Aug. dicit super Ioan. Qui non diligit Deum, nec seipsum diligit. In Dei ergo dilectione includitur dilectio sui ipsius. non ergo est alia dilectio sui ipsius, & alia dilectio Dei.

¶ 2. Praet. Pars non debet diuidi contra totum: sed corpus nostrum est quaedam pars nostri. non ergo debet diuidi quasi aliud diligibile corpus nostrum a nobis ipsis.

¶ 3. Praet. Sicut nos habemus corpus, ita est & proximus. Sicut ergo dilectio, qua quis diligit proximum, distinguitur a dilectione, qua quis diligit seipsum: ita dilectio,

F qua quis diligit corpus proximi, debet distingui a dilectione, qua quis diligit corpus suum. non ergo conuenienter distinguuntur quatuor ex charitate diligenda. SED CONTRA est, qd * Aug. dicit in 1. de doct. christi. Quatuor sunt diligenda, unum quod supra nos est, scilicet Deus: alterum, quod nos sumus: tertium, quod iuxta nos est, scilicet proximus: quartum, quod infra nos est, scilicet proprium corpus.

RESPON. Dicendum, quod sicut * dictum est, amicitia charitatis super communicatione beatitudinis fundatur, in qua quidem communicatione unum quidem est, quod consideratur, ut principium influens beatitudinem, scilicet Deus. Aliud est beatitudinem directe participans, scilicet homo, & angelus. Tertium autem est id, ad quod per quamdam redundantiam beatitudo derivatur, scilicet corpus humanum. Id quidem quod est beatitudinem influens, est a ratione diligibile, quia est beatitudinis causa. Id autem quod est beatitudinem participans, potest esse duplici ratione diligibile, uel quia est unum nobiscum, uel quia est nobis sociatum in beatitudinis participatione: & secundum hoc sumuntur duo ex charitate diligibilia, prout, scilicet homo diligit & seipsum, & proximum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod diuersa habitudo diligentis ad diuersa diligibilia, facit diuersam rationem diligibilitatis, & secundum hoc quia est alia habitudo hominis diligentis ad Deum, & ad seipsum: propter hoc ponuntur duo diligibilia, cum dilectio unius sit causa dilectionis alterius. Vnde ea remota, alia remouetur.

AD SECUNDVM dicendum, quod subiectum charitatis est mens rationalis, quae potest esse beatitudinis capax, ad quam corpus directe non attingit, sed solum per quantum dantiam. Et ideo homo secundum mentem, quae est principalis in homine, se diligit secundum charitatem, & alio modo proprium.

AD TERTIVM dicendum, quod homo proximum & secundum animam, & secundum rationem cuiusdam consociationis diligit. Et ideo ex parte proximi est tantum dilectionis. Vnde corpus proximi non est tale diligibile.

QVAESTIO XXVI.

De ordine charitatis, in tredecim articulis diuisa.

DEINDE considerandum est de ordine charitatis.

Artic. 3. huius qd.

Art. 3. huius quest.

3. di. 38. ar. 7. Et uirt. q. 2. ar. 7.

* Tract. 87. non remouet a sine to. 9.